

Скаленко Олексій Карпович

дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН
та Асоціації футурологів РФТ

Глобальносистемні виміри витоків та незалежного розвитку «пострадянської» України

Думи мої, думи мої — горе мені з вами.

Тарас Шевченко

В даному дослідженні мова йде про те, що сучасна Україна не тільки відродилась як самостійна держава, але й об'єктивно знаходиться у принципово зміненому, уже глобалізованому світі. При цьому стало цілком зрозуміло, що доконечно впливова подія системно загадкового саморозвалу наддержави СРСР — також явище об'єктивного світо-історичного виміру. Саме глобальносистемними дослідженнями встановлено, що цей розвал був наслідком надмірного спотворення всесоюзного психоінформаційного простору. Отже, ми загально й системно врахували цей фактор та, при всебічному вивченні реалій нашого життя на даному історичному етапі всесвітнього процесу, розробили по-можливості відповідну стратегічну концепцію українського національного розвитку.

Процес зміцнення нашої державності, скажемо відверто — поки-що формально суверенної України, є проблематичним і вирішальним чином сьогодні залежить від існуючого світопорядку, реалій і тенденцій регіонального та глобального розвитку, а також стану й рівня внутрішнього духовно-творчого потенціалу як можливостей соціально-економічного поступу українського суспільства.

Особливими, теж об'єктивно існуючими чинниками виживання України в сучасному світі безумовно є його найпотужніші сусідні регіони — поки-що могутня Російська Федерація та найрозвиненіші євроатлантичні країни, що об'єднані в системно специфічний альянс — ЄС та НАТО. З огляду на ці незаперечні реалії, головною метою даної роботи поставлено завдання системно усвідомити глибинну сутність та стратегічний шлях розбудови українсько-російських і українсько-євроатлантичних відносин в сучасному специфічно глобалізованому світі за принципами дотримання національних інтересів та ділового партнерського співробітництва.

Кінець XX століття другого тисячоліття не тільки вочевидь практично, але й науково-теоретично виявив основні важелі управління світовими політичними та соціально-економічними процесами. Попереднім чином нагадаємо, що такими важелями визначені системно рушійний гуманітарний чинник та революційного виміру інформаційні технології. Відтак стало зрозуміло, що «загадковий саморозвал» наддержавних структур цих часів є переконливим свідченням тектонічних зрушень у світовому житті саме за рахунок імперативно посиленого впливу вказаних системно глибинних важелів в сфері людської діяльності.

Як найпоказовіші реалії цього періоду, саме названі нами явища та чинники надали можливість науковцям визначити найстійкіші тенденції світового розвитку. А початок XXI століття третього тисячоліття dokonечно підтвердив об'єктивну невідворотність вже чітко виявлених тенденцій розвитку, які названі нами феноменами надінтенсивної інформатизації та глобалізації майже усіх сфер нашого життя.

Сучасні глобалізаційні хвилі, як показали загальносистемні дослідження, своїм проявом фактично відображають об'єктивну сутність цивілізаційних процесів. Отже, в науково-практичному визначенні вони виявились не тільки найвпливовішими в сфері політично-економічної діяльності, але й системно, на глибинному рівні ускладнили усі соціокультурні процеси та інтенсифікували сферу людських і міжнародних відносин. Особливо відчутними ці феноменальні процеси проявились в так званих перехідних країнах. Однак, нагальні проблеми становлення «пострадянської» української держави все ж виглядають системно найскладнішими.

По-перше, наша держава будується зовсім не на пустому місці. Формажорні обставини розпаду Союзу залишили нам не тільки інерцію затухаючого соціально-економічного розвитку специфічно закритого суспільства, а й специфічне регіональне середовище.

По-друге, постсоюзні українці фактично не мали і тепер ще не мають достатнього досвіду власного державницького життя, тим більш в умовах інтенсивного розповсюдження вже згаданих нами всесвітніх інформатизаційно — глобалізаційних процесів.

По-третє, інерція командно-адміністративного менталітету, ще з самого моменту проголошення незалежності України, аж ніяк не сприяла становленню державного конституційного ладу, зміцненню державних кордонів та дотримання національних соціально-економічних інтересів. Ці очевидні факти хоч і були з самого початку цілком зрозумілі найпотужнішим сусідам — Росії й державам ЄС і членам НАТО, але взявши на себе обов'язки гарантів безпеки, вони не надали нашій дер-

жаві дієвої правової допомоги у вирішенні складних проблем її системної інтеграції в існуючий світопорядок.

Глобальносистемно узагальнюючи історичний досвід взаємовідносин та існування України в межах вже фактично зниклих зі світової карти імперій, можна зробити висновок, що ці відносини майже завжди будувались на насильницько-дезінформаційній основі. Систематично, у відповідності з імперськими інтересами, десятками, а то і сотнями років цілеспрямовано й завзято розбудовувався антинаціональний «інформаційний простір», моментами навіть з використанням військової сили. Тобто, це фактично були антигуманістичні й антиетнічні інформаційні війни.

Також, загальносистемно усвідомлюючи пострадянський період життя українців ми бачимо, що інформаційні війни не тільки не припинились, а й навпаки, набули максимально інтенсивного характеру. Адже ці війни практично співпали з новітньо історичними інформатизаційно-глобалізаційними хвилями. Додамо, що цілком закономірно імперська практика «доцільно дезінформаційних» відносин до бувших своїх провінцій та сателітів має потужну просторово-часову інерцію. Ясно, що тут немає потреби виконувати роботу фахівців-статистиків, які легко підрахують беззаперечні факти антидержавного відношення деяких найпотужніших сусідів до української держави.

Без усякого сумніву, нам наймобільнішим чином потрібно усвідомити свою власну слабкість в протидії до сучасного дезінформаційного насильства з будь-якого боку, будь-то східного чи західного. Ми повинні стати настільки освіченими, діловими та всебічно компетентними, щоб ефективно відрізнити правду від брехні, здоровий глузд від авантюризму, компетентність та справжню освіченість від невігластва, патріотизм від лицемірства. І це буде головною перевагою нашого виживання в умовах уже надмірно жорсткої конкуренції в сучасному світі.

У зв'язку з об'єктивно існуючою проблематичністю розбудови всебічно ефективної української також існує об'єктивна необхідність не тільки прагматичного, а й загального теоретично-методологічного розгляду тобто за глобально системним підходом. З глобальносистемної як політично — філософської точки зору сучасна Українська держава — це цілком діалектичне утворення. Географічне положення нашої країни історично та політично викристалізовувалось в процесах взаємодії та взаємозв'язків по-суті різних соціальних структур. Як на суттєвий факт, насамперед треба вказати, що ця кристалізація відбувалась на стику дещо різних природно-ресурсних та кліматичних умов, але головне — різних цивілізаційно-культурних потоків Європи і Азії.

Навіть якщо так розглядати українську спільноту, яка століттями виживала та якось розвивалась в певному епіцентрі інтересів найсильніших країн та потужних регіонів світу, можна зрозуміти максимально діалектичну специфіку його менталітету. Однак тут найважливішим в плані визначення реального стану, дійсних можливостей та проблематики системного розвитку в умовах сучасного глобалізованого світу та конкретного сусідства, для України повинна бути проста відповідь на глибинно принципове, системно вузлове питання — що ж зрештою дає нам сьогодні така діалектика?

Передусім згадаймо, що український народ історично довгий час перетерплював багато поневірянь і страждань від оточуючих його політично — державницьких структур, якимось чином зберігаючи при цьому свою характерну людську гідність, що постійно збагачувалась рисами відповідальної працьовитості та специфічно-культурної толерантності в міжетнічних відносинах, терпимості до різних ідеологій, політичних і релігійних уподобань людей, а також у відносинах з державами-сусідами. Ці риси нашого народу мали особливу цінність в різні періоди тимчасового входження окремих його частин до тих чи інших політично-державних систем переважно в якості провінцій з багатими плантаціями, природними та людськими ресурсами.

Оптимістично доповнимо цей висновок глобально значимою суто релігійною думкою про те, що Бог найбільше випробовує тих, кого найбільше любить. Однак новітньоісторичний характер випробувань свідчить про те, що українське суспільство вже достатньо наблизилось до системно найскладніших, можливо й завершальних етапів свого формування як по-сучасному відкритої, правової та повною мірою незалежної держави.

Переконаливо стверджуючи глобально крилатий вираз сучасності «інформація править світом», сьогодні немало розмов точиться навколо сутності світових цивілізаційних процесів та латентних важелів управління світом. Нажаль, це тільки парацивілізаційні судження, а не дослідження власне глибинно сутнісних основ цих процесів. Реально ж науковцями здійснюються лише описи, в кращому випадку, тих чи інших історично-культурних ситуацій, що виникали на географічних просторах світу.

Нашими загальносистемними дослідженнями, тобто саме за глобалістично-цивілізаційною методологією, встановлено, що усі без виключення процеси людської діяльності пріоритетно-оперативно та пріоритетно-стратегічно здійснюються на єдиній інформаційно-цільовій основі. Цей факт абсолютно очевидним є сьогодні, а був дійсним завжди й

повсюдно, і таким же чином буде працювати в майбутньому. Отже, глобалістично-цивілізаційна або системно-інформаційна методологія відкриває нам двері до пізнання більш глибокої сутності первинно об'єктивних основ соціально-економічної діяльності, включаючи науково-інтелектуальну й технологічно-виробничу працю, політичні та й усі інші соціокультурні процеси. В даному випадку нас найбільше цікавлять глибинні основи процесів державного самоуправління та міжнародних відносин.

Надзвичайно важливо тут зрозуміти, що передній фронт в процесах самоуправління та міжнародних відносин об'єктивно й необхідно завжди формувався і формується трансінтелектуально, тобто суб'єктивно на глобально фундаментальній основі ресурсів інформаційних знань, отриманих в історичних (цивілізаційних) процесах суб'єкт-об'єктної взаємодії, тобто практичного життя.

Переважаюча активність суб'єкта в цій взаємодії переконливо свідчить не тільки про його особливу творчу природу, але й про те, що людина творча є принципово єдиною рушійною силою усіх інформаційних процесів. Природно володіючи феноменом «свободної волі», людина-суб'єкт праці також має принципову можливість як позитивно, так і негативно змінювати цільову спрямованість своєї активності, починаючи від неадекватного пізнання об'єктів, некомпетентних дій до цілком усвідомленої дезінформаційної діяльності, включно холодні та гарячі війни.

Цей букет «цільового злому» в процесах діяльності історично «процвітав» завжди, але інтенсивної сили він набув в останні століття за часів так названого індустріального суспільства. Процеси формування окремих держав та наддержав, науково-технологічні прориви, завоювання чужої і відстоювання своєї власності, а також усі інші конфлікти силового характеру своїм «переднім фронтом» в глибинній основі пріоритетно мали інформаційно-інтелектуальну підготовку та психоінформаційну спонуку.

Сьогодні, тобто в часи інтенсивного переходу розвинених країн до так званого постіндустріального як інформаційного суспільства, став зовсім очевидним факт глобального, як по вертикалі так і по горизонталі, впливу ресурсу інформаційних знань на процеси розвитку. Отже, настав час визначити провідну роль і місце цього ресурсу в процесах ефективно-ї діяльності та безпечно-гармонійного, тобто на шляху до більш досконалого життя.

Якщо ми визначили, що суспільно-політичні відносини в регіоні світу «Росія — Україна — країни ЄС та НАТО» є системно впливовими для

виживання, зміцнення та поступу нашої держави, то влодіючи цими концептуальними знаннями, ми зобов'язані насамперед провести системно-інформаційний аналіз стану та перспектив у відносинах України з цими надпотужними сусідами. Відтак ще раз спеціальний короткий аналіз:

1. Навіть в найкращі часи співіснування з цими або в цих політичних структурах українці найбільш були вражені відносно національного інформаційного простору, коли панували власне, м'яко кажучи, цілеспрямована системна державно-управлінська некомпетентність, системна дезінформація або ж просто найжорстокіші в гуманітарному відношенні інформаційні війни.

2. Сьогодні, треба сказати це відверто, українська нація підійшла до моменту істини щодо свого існування, порятунку століттями знищеної сусідніми імперіями великої, навіть у світовому вимірі, національної мови і культури. І це проблема не тільки національна, це — проблематика щодо реально можливої втрати значної частини із скарбниці загальнолюдських цивілізаційних цінностей.

3. Відтак, Українська держава сьогодні просто немає іншого вибору як максимально змобілізуватись, системно зібратись з думками про порятунок, виживання та повного відродження своїх найкращих досягнень в минулому, сьогоденному та майбутньому житті. Таким чином, нас врятує тільки чітко цілеспрямований рух до формування власного духовного та ділового потенціалу, до партнерства на високому цивілізаційно-культурному рівні, а також до сучасних, високорозвинених цивілізаційних цінностей.

Однак, реальна ситуація в світі є надскладною і особливо проблематичною для нашого суспільства з точки зору сучасної динаміки світового розвитку й трансформації системи міжнародних відносин. Це зобов'язує нас глибше та ретельніше подивитись саме на глобально найвпливовіші чинники сучасного життя, особливо коли вони поставили реально дійовими, максимально розповсюдженими та інтенсифікованими.

Світова еліта все більше розуміє, що наступили вже зовсім інші історичні часи та що будувати своє національне й загальнолюдське життя ми зобов'язані на цих, так глобально і так імперативно виявлених хвилях світового процесу. Але, нажаль, весь світ і фактично кожна націю продовжує вражати жорстока методологічно — концептуальна криза, відносно як до сучасного так і до майбутнього розвитку людства.

Відмітимо також, що різного рівня міжнародні форуми з методологічних питань всесвітнього і національного розвитку останнім часом набу-

ли систематичного виміру та, разом з практичними реаліями світогосподарського життя, переконливо засвідчують про глобальний характер і фундаментально вирішальну значимість процесів інформатизації усіх сфер людської діяльності й суспільного розвитку кожної нації.

Отже, сьогодні майже усі країни і суспільства в тій чи іншій мірі вже зрозуміли, що невідворотно опинились під хвилями інтенсивних інформатизаційних і глобалізаційних процесів. Уважний науково-системний погляд на ці процеси показує, що в нових умовах аж ніяк не можна орієнтуватися лише на традиційні концепції соціокультурного і економічного розвитку, на традиційний ресурсний потенціал та традиційну організацію міжнародних відносин.

З цього приводу взагалі уже можна сказати, що усякий локальний прогрес, в тому числі у регіональному і національному вимірах, без врахування імперативної, об'єктивно невідвортної трансінформатизаційної глобалізації, цілком закономірно може закінчитись великим регресом. Все це також імперативно зобов'язує нас поглибити розуміння необхідності розробки нових, більш адекватних до часу підходів в сфері організації та управління соціально-економічними процесами, в тому числі процесами зовнішніх відносин.

Щодо визначення наших найголовніших методологічних і концептуальних потреб, насамперед чітко зафіксуємо, що в загальноісторичному плані Україна вистраждала свою власну державність, але попри десятилітні зусилля побудувати гуманітарно, соціально та економічно більш ефективне суспільство в умовах своїх внутрішніх та зовнішніх реалій, сьогодні вона знаходиться, нажаль, в системно відсталому й концептуально розгубленому стані.

Отже, реальне українське сьогодні є доленосним моментом — моментом і с т и н и для нашої держави та для її громадян. Це взагалі не тільки питання «бути чи не бути?» Це, зрештою, момент початку активної боротьби за можливість побудови в нашій країні по-людськи гідного життя. І тут абсолютною умовою слід вважати мобілізацію усіх сутнісних сил кожної людини як члена цього суспільства, кожної особистості як провідника найпотужніших сил в процесах діяльності і розвитку — сил духовності, моральності і творчого інтелекту. Отже, нам, українцям, вже пора добре зрозуміти, що саме природно притаманні глибинно-сутнісні можливості людини і є основним глобалізуючим чинником в усіх процесах соціального та економічного розвитку. При цьому строката картина світового порядку все ж говорить про те, що суть глобалізація на фундаментально закономірному рівні є абсолютно об'єктивним й невідвортним фено-

меном, навіть якщо мова йде про «суб'єктивних глобалізаторів», які власне можуть зловживати благодатним феноменом відносної за своєю суттю «свободою волі».

Отже, на відміну від принципово невідворотних, об'єктивно закономірних процесів загальноцивілізаційної глобалізації, явище силового «суб'єктивного нав'язування» певних дій, умов життя та розвитку фактично є волюнтаризмом, який в своїй негативності може бути не тільки глобально і локально шкідливим, але також і принципово відворотним за рахунок високої науки, освіти і компетентності суб'єктів праці. І це максимальною мірою стосується сфери сучасних міжнародних відносин, передусім в регіоні «РФ — Україна — ЄС та НАТО».

Таким чином, сучасна Українська, вже досить незалежна держава існує і розвивається в особливих історичних умовах. З зовнішнього боку вона є специфічно відкритим суспільством, а з внутрішнього — так званним перехідним, тобто суспільством, яке об'єктивно й необхідно прискорено повинно реформувати своє соціокультурне й економічне життя, саме в такій ситуації подолавши глибинну, системно всеохоплюючу життєву кризу.

Отже, об'єктивно єдиним гарантом успіху й безпеки на цьому шляху для нашої держави є наявність, передусім, методологічної та концептуалізаційної інформації як знань про ефективну діяльність та розвиток в новітніх історичних умовах. Адже саме ці знання допоможуть нам всебічно врахувати чинники глобального впливу на хід процесів прискореного антикризового реформування в сферах національної економіки, соціально-психологічного поступу та міжнародних відносин.

Глобальносистемно аналізуючи стан національної проблематики, можна помітити, що не зважаючи на досить широкий спектр пошуку відповідних часові стратегій ефективного і безпечного соціально-економічного розвитку, ми ще й досі, треба прямо сказати, емоційно-політично підходимо до цієї проблеми.

Однак навіть семеро одного не ждуть, тим більше в сучасному світі, який так динамічно змінюється і розвивається в умовах жорсткої політичної, військової й технологічно-економічної конкуренції. Тому, маючи на увазі, що усі ці умови загально відомі, в даній роботі ми звертаємо особливу увагу саме на загальносистемні або глобальні чинники, які в пріоритетно-стратегічному вимірі є об'єктивно найвпливовішими і вже на початкових етапах діяльності послуговують незаперечним гарантом успіху в сфері соціально-економічного розвитку та відносин на міжнародній арені, в першу чергу у взаємодії з потужними найближчими сусідами і регіонами — Росією та державами ЄС-НАТО.

Таким чином, на передній край тепер виходить системно найважливіше для нашої держави завдання організації роботи в сфері методологічного та концептуального забезпечення свого існування, тобто пріоритетного формування стратегічно-інформатизаційного ресурсу в процесах діяльності та розвитку. Актуальність цього надважливого завдання уже підтверджена класичною політекономічною думкою, що «усякий прогрес в рамках помилкової інформаційної системи неминуче закінчується великим регресом».

Цілком зрозуміло, що таке глобальносистемне завдання є відповідно надскладним та кризонебезпечним. Однак, об'єктивно єдиним гарантом успіху й безпеки на цьому шляху для нашої держави є, щонайперш, наявність методологічно-концептуалізаційної інформації як фундаментальних знань про діяльність та розвиток в новітніх історичних умовах.

З нашого погляду «укорінений зміст» або фундаментальна сутність процесів глобалізації взагалі полягає в її об'єктивно необхідній всезагальності, відтак об'єктивно закономірній універсальності суті знань, які треба лише належним чином усвідомлювати, враховувати й відповідно дотримуватись. Окремі ж спроби прагматиків усвідомити характер цих процесів з деякої філософської точки зору, як правило, тільки ще більше «заганяють в глибину» цю методологічно надважливу проблематику. Зрештою маємо деяку еклектику, яка, в свою чергу, породжує кризотворчу концептуалізаційну плутанину.

Тут, на наш погляд, цілком доречно згадати високої мудрості загальнолюдську думку про те, що для успіху в кожній справі найважливішим є її початок. Адже не випадково сказано: «Спочатку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог» [Євангеліє від Івана: 1.1]. Нажаль, людське слово далеко не завжди є істинним, правдивим і компетентним. Тому цілком зрозуміло, що результати й ефективність людської діяльності завжди і повсюдно, отже вирішальним чином, причому в першу чергу, залежали, залежать та й будуть залежати від слова-думки, слова-волі, слова-інформації.

Тут також потрібно сказати, що хоч і дещо неочікувано, максима «інформація править світом» стала крилатим виразом сучасності. Вочевидь реальні і в принципі невідворотні феномени інтенсивної інформатизації та відповідної глобалізації сьогодні примушують людство уважно й активно турбуватись про інформаційні ресурси, а також врахувати вкрай негативну, але цілком реальну загрозу інформаційно-інтелектуальних війн по всьому життєвому простору світу. Світова еліта все більше розуміє, що наступили вже зовсім інші історичні часи та що будува-

ти своє національне й загальнолюдське життя ми зобов'язані на цих, так глобально і так імперативно виявлених хвилях світового процесу.

Повторюємо, що сьогодні майже увесь світ і фактично навіть кожна націю продовжує вражати жорстока системна методологічно-концептуальна криза, відносно як до сучасного так і до майбутнього розвитку людства. Щоправда, в останні роки відбулися знакові для новітніх історичних часів світового розвитку події глобального виміру — в Ріо-де-Жанейро, в Женеві, а 2005 року в Тунісі та 2015 року в Парижі збиралися представники понад 180 країн світу для розгляду проблем глобалізації, економіки, екології, клімату та побудови так званого інформаційного суспільства.

Відмітимо також, що різного рівня міжнародні форуми з указаних питань останнім часом набули систематичного виміру, які разом з практичними реаліями світогосподарського життя, переконливо засвідчують про глобальний характер і фундаментально вирішальну значимість процесів інформатизації усіх сфер світогосподарської діяльності й розвитку кожної нації. Однак підкреслимо, що до порядку денного цих всесвітніх самітів ще не були включені проблеми методологічного забезпечення.

Для українського уряду як «власника визначальної частини акцій» національного соціально-економічного господарювання також настав час істини. Головними аргументами для такого висновку в контексті питання «як нам вирулювати?» в сучасному специфічному світі, виступають не стільки внутрішні потреби нашого суспільства, скільки зафіксовані нами вище імперативні хвилі інтенсивної інформатизації та глобалізації світогосподарських процесів, а також відносин на міжрегіональному й міжнародному рівнях. Але, на жаль, ні національна наука, ні різноколірний політикум, ні реальна економіка в достатньо обґрунтованій мірі сьогодні не володіють відповідними до часу теоретично-концептуальними знаннями. Вже проголошені урядові програми як поточної так і стратегічної діяльності фактично не враховують вказаних чинників як вирішально найвпливовіших. Отже, в цих програмах, передусім, відсутні науково виважені пріоритетно-засадничі й стратегічні гарантії системно ефективного і безпечного, отже стратегічно антикризового розвитку.

Таким чином, найактуальнішою проблемою для української держави є проблема подолання концептуальної кризи в сфері соціально-економічної діяльності і розвитку з урахуванням глобальних чинників. Однак насамперед треба наголосити на необхідності загальносистемного підходу при розгляданні цієї проблеми. Це зумовлено тим, що у відпо-

відності з розробленою автором системно-інформаційною методологією дослідження та розгортання світогосподарських процесів, саме так звана інформаційна безпека розвитку (по суті — інформатизація) фактично і є глобальним мірилом сфери успішної соціально-економічної діяльності, безпечного та конкурентоспроможного розвитку на світовому, регіональному і національному рівнях.

Як це зрозуміти? Справа в тому, що лише в системному визначенні людська діяльність може бути, як відомо, названа власне працею, тобто якщо вона цілеспрямована. Мета ж усякої діяльності об'єктивно закономірно формується лише на основі інформаційного ресурсу, точніше з використанням цього ресурсу як ідеально-змістовного субстрату, що функціонально служить людству єдиним орієнтиром на шляхах виживання й поступу в природному, цілком самозакономірно існуючому речовинно-енергетичному середовищі.

Отже, ми можемо зробити загальносистемний висновок, що інформаційно-цільовий ресурс є глобальною, природно закономірною основою розгортання усіх без виключення процесів діяльності і розвитку, системоутворюючим, системоутримуючим і, так би мовити, прогресуо-можливіючим чинником в системах творчої, гуманітарно й соціально доцільної праці людей

Розглядаючи проблеми системно безпечної діяльності й антикризового розвитку кожного суспільства, для початку ще раз нагадаємо класичну, методологічно мудру думку про те, що інформаційно помилкова система зрештою закінчується великим занепадом. Це тому, що достовірна методологічна інформація функціонально завжди виступала пріоритетно стратегічним чинником і системно єдиним об'єктивним гарантом всебічної ефективності й безпеки в сферах економічної діяльності та соціокультурного розвитку сучасного людства. Про це яскраво і переконливо свідчить хоча б перебіг подій в останні століття нашої історії, наприклад, так звані холодні ідеологічні, а насправді — інформаційні війни, включно сучасні «гібридні».

З іншого боку ясно, що кваліфіковане вирішення проблем забезпечення всебічно ефективного функціонування усіх життєво важливих підсистем кожної держави і господарства об'єктивно й необхідно сьогодні потребує, передусім, компетентності виконавців та управлінців як володіння ними відповідними інформаційними знаннями в глобальному вимірі, тобто, в тому числі і навіть в першу чергу, методологічно-концептуальною інформацією.

Таким комплексним чином, саме найгостріша потреба в фундаментальних, системно опрацьованих й функціонально надійних інформа-

ційних знаннях і є г л о б а л ь н и м виміром проблем пріоритетного стратегічно-ресурсного забезпечення усіх без виключення систем людської життєдіяльності. Отже, тільки за таким мірилом принципово можна досягти економічного успіху, зміцнити державний суверенітет та відносини аж до рівня партнерського співробітництва, підвищуючи тим самим рівень національної конкурентної спроможності у світогосподарському просторі.

Чому саме проблема якісного інформаційного забезпечення управлінсько-виконавчої сфери є всезагально найвпливовішою або глобальною? Для відповіді на це непросте питання потрібно в попередньому плані відзначити організаційно-управлінську сутність трудової діяльності та поведінки сучасної людини (*homo sapiens*). Оскільки у нас мова йде про інформаційний ресурс як критерій глобальності усіх процесів людської діяльності, то уявляється необхідним викласти тут окремі положення теорії глобального соціально-економічного процесу на основі розробленої раніше глобальносистемної інформаційної методології і коротко проаналізувати глобальні механізми функціонування інформаційного ресурсу в системах економічної діяльності й суспільного розвитку.

Системно-інформаційна методологія людської діяльності та розвитку фіксує, передусім, фундаментальні, тобто найглибинніші основи соціально-економічного процесу, який тільки на таких загальносистемних підставах і можна назвати глобальним. Методологічно глобальною першоосновою цього процесу визначений матеріально-енергетичний субстрат, який принципово дозволяє людині шляхом кваліфікованої праці досягати продуктивних результатів з метою задоволення своїх духовних, фізіологічних та екологічних потреб. Вказаний субстрат циркулює власне в економічних системах виключно за об'єктивними законами, що пізнані природознавством, наприклад за законами збереження речовини і енергії, та включені в науково-інформаційну систему суспільства. Ці знання необхідні тому, що організувати цілеспрямований трудовий процес та доцільно керувати ним принципово можливо лише базуючись на глобальній інформаційно-цільовій основі.

Організаційно-управлінським, тобто доцільно рушійним чинником тут виступає власне людина як трансінформаційно діючий суб'єкт влюбій системі праці, створюючи при цьому своєрідний мікропроцесуальний соціально-економічний цикл. Саме в цьому циклі найяскравіше виявляється глобальна функція ідеального за своєю змістовною сутністю інформаційного ресурсу, який в циклах свого функціонування підкоряється виключно людині компетентній. Оскільки ці загальні, коротко викладені системно-інформаційні принципи є методологічно універсальними в просторовому та часовому вимірах, то власне вони і

представляють основні положення нової теорії глобального соціально — економічного процесу, який строго кажучи, включає усі галузі життя, в т.ч. міжнародні відносини.

Щодо системного впливу і конкретних механізмів функціонування інформаційного ресурсу власне на глобально-фундаментальному рівні, то уявляється необхідним враховувати, так би мовити, феноменологію цього ресурсу в кожній сфері людського життя. Наприклад, в сфері реальної політичної діяльності уже на початковому етапі розробки кожного рішення глобально необхідним є забезпечення достовірним, історично перевіреним, науково сформованим інформаційним ресурсом, тобто теоретичними знаннями та практичним досвідом. Але політичні рішення не є самоціллю і для окремої людини і для усього суспільства. Прийняті в інформаційному варіанті політичні рішення (засади, доктрини, концепції тощо) надходять далі, до конкретніших щодо життєво важливих потреб людей, наприклад, до законодавчої та виконавчої сфер. І вже на їх основі, і також в інформаційному варіанті розробляються конкретні закони або програми соціально-економічної діяльності. Програмноцільова діяльність на кожному з етапів принципово забезпечується організаційно — управлінським персоналом, який володіє відповідними інформаційними знаннями, тобто компетентними кадрами. Отже, проблеми безпеки на усіх напрямках людського життя глобально залежать від інформаційного ресурсу, загальні обсяги та достовірність (якість) якого, в свою чергу, залежать від творчої активності громадян як конкретних відповідальних (управлінських) суб'єктів соціально-економічної діяльності, про ефективність якої сповіщає зворотний зв'язок. Але глобальносистемний характер цього зв'язку нагадує нам біблійне мудре слово про те, що «є час розкидати каміння, і є час збирати каміння»

Отже, загальносистемні дослідження показують, що людські спільноти як у цивілізаційних так і в національних вимірах існують, розвиваються і удосконалюються насамперед на основі інформаційного ресурсу як глобально ключових, об'єктивно орієнтуючих знань про закономірності перебігу природних процесів. Взагалі, будучи генетично й методологічно єдиним представником об'єктивно існуючого світу, інформаційні знання виступають в житті людей також єдиним важелем активно-творчого цілепокладання в усіх системах праці, пріоритетно-стратегічним гарантом особистісного та суспільного поступу. Саме на цих підставах, в загальноісторичному плані та з урахуванням актуально існуючих реалій і тенденцій світового розвитку можна стверджувати, що людство взагалі та й кожне людське суспільство має чіткий фундаментальний вимір — воно за своєю сутністю глобально-інформаційне.

Оскільки життєглобалізуючий інформаційний ресурс в сучасному індустріально розвиненому світі поширюється практично з електронною швидкістю в планетарному, і навіть космічному масштабах. Саме тому об'єктивно закономірно змінюються та прискорюються процеси міжлюдського інформаційного обміну, транстехнологічного, і головне — практично змістовного, сутнісно й системно глобалізуючого використання цього ресурсу в усіх без виключення процесах соціально-економічної діяльності й розвитку, включно сферу міжнародних відносин.

Методологічні засади побудови інформаційного суспільства (ІС) особливо увагу, з нашої точки зору, повинні концентрувати передусім на тому, що інформаційний ресурс (ІР) людства — це не тільки продукт суб'єкт-об'єктних відносин, тобто продукт теоретично-практичного пізнання світу, але з урахуванням того, що загальносистемним об'єктом, тобто глобально єдиною фундаментальною платформою організації трудових процесів і єдиним джерелом отримання ІР тут є життя і творча діяльність людей в об'єктивно існуючому речовинно-енергетичному середовищі.

Отже, з методологічно-засадничої точки зору в загальносистемній стратегії формування та розвитку інформаційного суспільства необхідно зафіксувати три основних складові його формування: речовинно — енергетично — технічно — ресурсна, інформаційно — змістовно — інтелектуально — ресурсна, та інформаційно — інноваційно — технологічно — ресурсна.

Ці коротко викладені стратегічні засади формування ІС мають універсальний характер, але щодо української держави вони необхідно повинні корегуватись у відповідності з реальним станом нашого суспільства, головним чином з реальним ресурсним потенціалом у його інтегрованому визначенні.

Безумовно, найважливіший вплив у конкретному завданні розбудови сучасного інформаційного суспільства в Україні мають законодавча сфера і, загалом, єдина політична воля головних керівних органів держави. Однак для такого волевиявлення необхідно системно достатнє усвідомлення нашою керівною елітою об'єктивної невідворотності інтенсивного світо — життя — глобалізуючого поступу інформаційно-суспільних відносин.

Отже, насамкінець зробимо головні висновки та глобальною мірою сформулюємо деякі рекомендації щодо розбудови відносин в регіоні РФ-Україна-ЄС-НАТО в умовах сучасних світових реалій та на основі інноваційної, відповідної до часу, тобто глобальної системно-інформаційної методології.

А. Взятий нами чинник інтенсивної трансінформаційної глобалізації, як максимально об'єктивно обґрунтована реалія і тенденція сучасного, прогресивно спрямованого світового розвитку вимагає від нашої нації

найглибиннішого усвідомлення сутності цих процесів, негайно зробити методологічні поправки щодо курсу свого розвитку та системно опанувати сучасними політичними та соціально-економічними технологіями, а також інформаційно й інтелектуально високими методами міжнародних дипломатичних відносин.

Б. У зв'язку з такою об'єктивно існуючою ситуацією Україні треба прямо і рішуче визнати, що шлях негайної мобілізації усіх патріотичних національних сил, в першу чергу в духовно-інтелектуальній сфері, на подолання хронічної загальносистемної суспільної кризи та перехід на рейки прискороного соціально-економічного розвитку є єдино реальним шляхом порятунку нашого самостійного державницького життя.

В. Отже, не зважаючи на надпроблематичність ситуації, нам слід усвідомити не тільки власну провину у виникненні такого небезпечного стану в нашій державі, а й необхідність брати на себе повну відповідальність за її подальшу долю.

Г. Вважаючи крок суспільно — системного науково-практичного усвідомлення феномена трансінформаційної глобалізації світу найвпливовішим чинником в конкретному житті, ієрархічно пріоритетним етапом активності на цьому шляху треба визнати корінну, відповідну до часу трансформацію науково-освітньої та соціально-психологічної сфер.

Д. Закономірно подальшим кроком буде доопрацювання та активізація основних положень інноваційної системно-інформаційної методології діяльності і розвитку, а також зовнішніх зносин України в сучасному глобалізованому світі.

Ж. Враховуючи специфічну стратегічність цього глобального за сутністю завдання, ускладненого інерцією минулого існування, а також пряму необхідність негайного запровадження відповідних освітньо — виховних і фахово-підготовчих програм, потрібно терміново розробити універсальний навчальний модуль творчої праці і управління на основі глобальної системно-інформаційної методології.

З. Навчальну дію названого модуля необхідно розповсюдити на сфери середньої та вищої освіти, науково-дослідних інституцій, підготовки та перепідготовки кадрів, а найголовніше та й у першу чергу — в інституціях підготовки державних управлінців та політично-дипломатичних закладах.

Загальний висновок: Тільки комплекс названих, системно основних кроків забезпечить наше виживання, удосконалення та конкурентоздатність української нації у відносинах з потужними сусідами: РФ і державами ЄС-НАТО, а також на світовій арені.